

**OPIS ISTOTNYCH ZAGADNIENI DO ZADANIA Z ZAKRESU PRAWA
CYWILNEGO**

(PRÓBNY EGZAMIN ADWOKACKI – 30 LISTOPADA 2022 r.)

1. Prawidłowe rozwiązanie zadania wymaga opracowania apelacji zaskarżającej wyrok w całości.
2. Wartością przedmiotu zaskarżenia pozostanie kwota stanowiąca wartość przedmiotu sporu (52.667,00 zł). W istocie, w toku procesu nie doszło do skutecznego rozszerzenia żądań pozwu (pismem z dn. 20 kwietnia 2022 r. do kwoty 69.500,00 zł – z przyczyn wskazanych w uzasadnieniu skarżonego wyroku) i choć sąd pierwszej instancji powinien był wezwać pełnomocnika powodów do złożenia odpisu pisma (celem doręczenia pełnomocnikowi drugiej strony, w trybie przepisu art. 130 § 1 k.p.c., a czego nie uczynił, nie stosując także art. 130³ § 2 k.p.c.) rozszerzenie żądania pozwu na etapie apelacji pozostanie niedopuszczalne (art. 383 k.p.c.). Swoją cel powodowie będą mogli natomiast osiągnąć po uchyleniu zaskarżonego wyroku.
3. Najdalej idącym zarzutem powinien być **zarzut nieważności postępowania (z przyczyn, o których mowa w art. 379 pkt 2 k.p.c.)**, powodowanej naruszeniem przepisu art. 180 § 1 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 64 § 1 k.p.c. (poprzez niewydanie z urzędu postanowienia o podjęciu zawieszzonego postępowania z udziałem wskazanego następcy prawnego, skutkiem czego sąd pierwszej instancji wydał wyrok wobec osoby nieżyjącej według stanu na dzień orzekania). Apelujący powinien pamiętać, że nie stawia się zarzutu „naruszenia art. 379 pkt [...] k.p.c.”, a obowiązki sądu polegające na weryfikowaniu, czy nie ziściła się którakolwiek z przesłanek nieważności postępowania wynikają z innych przepisów prawa (zarzucana nieważność postępowania jest konsekwencją naruszenia innych przepisów prawa).
4. Wobec zachodzącej nieważności postępowania prawidłowym wnioskiem apelacji pozostanie wniosek o uchylenie wyroku z dn. 3 października 2022 r., zniesienie postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji (art. 386 § 2 k.p.c.). **Sąd drugiej instancji nie może wydać wyroku reformatoryjnego** (błędem pozostanie zatem wniosek o zmianę wyroku sądu pierwszej instancji w warunkach zarzucanej nieważności postępowania).
5. Co się tyczy zakresu, w jakim postępowanie przed sądem pierwszej instancji jest dotknięte nieważnością (i wymaga zniesienia), wypada odnotować, że w interesie powodów jest, aby postępowanie to nie zostało uznane za nieważne w pełnym zakresie. Z zachowaniem w

pamięci, że uprawomocnienie się postanowienia o zawieszeniu postępowania wywołało skutek od dnia utraty zdolności sądowej przez pozwanego (od daty jego śmierci w dniu 15 maja r. 2022 r.) należałoby nalegać na zniesienie postępowania od tego dnia do dnia rozstrzygnięcia. Pozwoli to uniknąć konieczności powtarzania postępowania dowodowego (po dn. 15 maja 2022 r. nie prowadzono postępowania dowodowego). Można by w apelacji nalegać, aby sąd odwoławczy wskazał wprost zakres, w jakim sąd pierwszej instancji (rozpoznając ponownie sprawę) może wykorzystać materiał i czynności procesowe z poprzedniego postępowania.

6. Zachodząca nieważność postępowania (którą sąd odwoławczy będzie brał pod uwagę z urzędu, por. art. 378 § 1 k.p.c.) nie zwalnia pełnomocnika powodów od sformułowania zarzutów naruszenia prawa materialnego i procesowego, których także dopuścił się sąd pierwszej instancji. Wypada zauważyć, że jeśli apelacja jest oparta również lub wyłącznie na innych zarzutach niż zarzut nieważności postępowania – sąd odwoławczy powinien wypowiedzieć się w uzasadnieniu swego orzeczenia także co do pozostałych zarzutów apelacji (w analizowanym stanie faktycznym i wobec wyrażonych przez sąd pierwszej ocen prawnych - formułowanie dalej idących zarzutów pozostaje więcej niż uzasadnione).
7. Niezależnie od sfery faktów i dokonywanych ustaleń faktycznych, sąd pierwszej instancji prezentuje oceny prawne, które powinny spotkać się z zarzutami **naruszenia prawa materialnego**. Wypada odnotować, że wskazane poniżej naruszenia pozostają niezależne od prawidłowości lub nieprawidłowości ustaleń faktycznych (nie są konsekwencją błędnych ustaleń faktycznych lub niedokonania ustaleń faktycznych przez sąd pierwszej instancji), stąd możliwe jest stawianie zarzutu „błędnej wykładni” lub „błędu w subsumpcji” (można w tym miejscu przypomnieć, że zarzuty naruszenia prawa materialnego nie mogą być skutecznie stawiane w warunkach zwalczania ustaleń faktycznych dokonanych przez sąd pierwszej instancji; wręcz przeciwnie: zarzut naruszenia prawa materialnego powinien być stawiany – w obu swych alternatywnych postaciach - wyłącznie w sytuacji, gdy pozwalają na to ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji; stawianie zarzutu nieustalenia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, o których mowa w pkt 8 poniżej nie wykazuje związku z prezentowanymi w tym miejscu zarzutami naruszenia prawa materialnego). W wywiedzionej apelacji należałoby mianowicie postawić:
 - a. zarzut naruszenia art. 144 k.c. poprzez jego **błędą wykładnię** i przyjęcie, że „nieruchomością sąsiednią” (objętą ingerencją) w rozumieniu tego przepisu pozostaje wyłącznie nieruchomość bezpośrednio granicząca z nieruchomością wyjściową (na

której podejmowane są zachowania stanowiące źródło immisji), gdy tymczasem „nieruchomością sąsiednią” w rozumieniu art. 144 k.c. pozostaje każda nieruchomość znajdująca się pod wpływem oddziaływania z nieruchomości wyjściowej; tytułem uzasadnienia zarzutu: „sąsiednimi” nie są jedynie grunty stykające się, tj. oddzielone jedną granicą, czy lokale przylegające do siebie bezpośrednio ścianami, podłogą, sufitem itd. (por. np. *G. Matusik*, [w:] Kodeks cywilny. Komentarz, red. *K. Osajda*, *W. Borysiak*, wyd. 30 i przywołana tam literatura);

- b. zarzut naruszenia art. 144 k.c. w zw. z art. 222 § 2 k.c. poprzez ich **błędą wykładnię**, polegającą na przyjęciu, jakoby w przypadku niedozwolonej immisji (bezprawnej w świetle art. 144 k.c.) katalog środków ochrony prawnej ograniczał się do roszczeń negatoryjnych, gdy tymczasem – jeśli immisja doprowadza do szkody, podstaw jej naprawienia można i należy poszukiwać w przepisach art. 415 i n. k.c. (w tym: w art. 415 k.c., którego sąd pierwszej instancji niesłusznie nie zastosował, błędnie przy tym zakładając, jakoby źródłem szkody po stronie powodów pozostawała decyzja administracyjna, a nie – zachowanie pozwanego; por. zarzut w lit. d poniżej); tytułem uzasadnienia zarzutu: obecnie na tle art. 222 § 2 k.c. nie ma wątpliwości, że należy odrębnie traktować roszczenie negatoryjne i roszczenie odszkodowawcze, przez co należy odróżnić żądanie usunięcia bezprawnych wpływów na sferę własności od żądania naprawienia szkody; jeśli w wyniku immisji przekraczającej przeciętną miarę dojdzie do wyrządzenia szkody, otwarta jest odpowiedzialność odszkodowawcza, a zachowanie sprzeczne z ustawowymi wyznacznikami treści prawa własności stanowi delikt (por. np. *G. Matusik*, [w:] Kodeks cywilny. Komentarz, red. *K. Osajda*, *W. Borysiak*, wyd. 30 i przywołana tam literatura); zdaniem zespołu przygotowującego zadanie egzaminacyjne nie będzie błędem postawienie przez apelującego zarzutu naruszenia art. 415 k.c. poprzez jego „niezastosowanie”, ale pod tym tylko warunkiem, że apelujący dostrzeże jednocześnie błędą wykładnię zastosowanych przez sąd przepisów art. 144 k.c. w zw. z art. 222 § 2 k.c. (w omawianym tu zakresie), tj. nie postawi samoistnego zarzutu naruszenia art. 415 k.c. poprzez jego „niezastosowanie”, ale fakt niezastosowania tego przepisu oceni jako skutek (konsekwencję) błędnej wykładni przepisów zastosowanych przez sąd pierwszej instancji;
- c. zarzut naruszenia art. 144 k.c. oraz art. 222 § 2 k.c. poprzez ich **błędą wykładnię**, skutkującą przyjęciem, że ostateczna decyzja administracyjna (tu: pozwolenie na budowę), na podstawie której zrealizowano inwestycję stanowiącą źródło immisji wyłącza możliwość stawiania zarzutu bezprawnego charakteru immisji (niedozwolonej

w świetle art. 144 k.c.) lub bezprawności naruszenia prawa własności, o którym mowa w art. 222 § 2 k.c. (albowiem sąd powszechny jest związany zarówno bezpośrednim przedmiotem rozstrzygnięcia takiej decyzji, jak i ustaleniem, że wybudowany zgodnie z pozwoleniem obiekt nie narusza praw osób trzecich), *gdy tymczasem sąd powszechny nie jest związany ww. ustaleniem i może w tym zakresie czynić ustalenia odmienne (nie może ich jedynie uczynić podstawą orzeczenia nakazującego rozebranie obiektu zabudowanego zgodnie z pozwoleniem na budowę), a sam fakt zrealizowania ww. inwestycji na podstawie pozwolenia na budowę nie wyłącza możliwości poszukiwania ochrony na podstawie art. 144 k.c. (w zw. z art. 222 § 2 k.c. albo w zw. z art. 415 k.c.); tytułem uzasadnienia zarzutu: por. wyrok Sądu Najwyższego z dn. 10 stycznia 2017 r., V CSK 19/16;*

- d.** zarzut naruszenia art. 417¹ § 2 k.c. poprzez jego **niewłaściwe zastosowanie** w stanie faktycznym, w którym źródłem szkody pozostaje nie decyzja administracyjna (fakt jej wydania), ale zachowanie jej adresata (pозwanego); tytułem uzasadnienia zarzutu: w stanie faktycznym niniejszej sprawy to nie samo wydanie, ale wykonanie pozwolenia na budowę stanowiło źródło szkody po stronie powodów; nawet wówczas, gdy zarówno wydanie, jak i wykonanie decyzji administracyjnej zawierają uchybienia wyrządzające szkodę (co może mieć miejsce), istnieją dwa źródła szkody i może wystąpić zbieg dwóch różnych podstaw odpowiedzialności, tu: za wydanie decyzji (art. 417¹ § 2 KC) oraz za działania (czynności) faktyczne jej adresata, niestanowiące wydania indywidualnego aktu administracyjnego (tu: art. 415 KC); por. zwł.: *J. Kremis*, [w:] Kodeks cywilny. Komentarz, red. *E. Gniewek*, *P. Machnikowski* (wydanie 7. i wcześniejsze),
- e.** zarzut naruszenia przepisu § 2 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dn. 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.; dalej: Rozporządzenie) poprzez jego **błędną (sprzeczną z literalnym brzmieniem prawidłowo zastosowanego przepisu) wykładnię** i przyznanie kosztów zastępstwa adwokackiego w wysokości 10.800,00 zł, gdy tymczasem stawki minimalne przy wartości przedmiotu sprawy od 50.000,00 zł do 200.000,00 zł wynoszą 5.400,00 zł (stawkę minimalną w wysokości 10.800,00 zł przewidziano w § 2 **pkt 7** Rozporządzenia dla wartości przedmiotu sprawy powyżej 200.000,00 zł i do 2.000.000,00 zł, gdy tymczasem utrwalona wartość przedmiotu sporu w niniejszej sprawie wynosiła 52.667,00 zł).
- 8.** Co się tyczy zarzutów dotyczących podstawy faktycznej rozstrzygnięcia należałoby

zarzucić naruszenie art. 233 § 1 KPC poprzez **brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego**, a w konsekwencji wydanie rozstrzygnięcia na podstawie **niepełnych ustaleń faktycznych**, tj. z zaniechaniem ustalenia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy i wynikających z przeprowadzonych w toku postępowania przed Sądem I instancji dowodów z zeznań świadków Alicji Kwiatkowskiej i Ewy Kowal (art. 368 § 1¹ k.p.c.), a mianowicie:

- a. faktu, że do zakupu nieruchomości przez pozwanego doszło wyłącznie z tej przyczyny, aby dać powodowi gwarancję, że ewentualna zabudowa nabytej przez niego działki nie pozbawi nasłonecznienia i widoku ich własnej działki według stanu z daty jej zakupu (sąd ustala, że „pozwany zaoferował zakup niezabudowanej działki przy ul. Bratniej 18”, ale pomija przyczyny tak złożonej „oferty”, które rzutują na ocenę jego późniejszych działań i towarzyszących im motywacji),
 - b. faktu, że wzniesienie budynku było możliwe w innym miejscu nabytej przez pozwanego działki i że pozwany planował takie jego usytuowanie (tj. „na lewo od szesnastki”, jak wskazała świadek Alicja Kwiatkowska podczas składania zeznań na rozprawie w dn. 2 lutego 2022 r.), a mimo to wzniesiony przez niego ostatecznie budynek został rozmyślnie usytuowany w taki sposób, aby pozbawić nieruchomość powodów nasłonecznienia i widoku,
 - c. faktu, że towarzyszącą pozwanemu jako inwestorowi motywacją pozostawało „zrujnowanie powodów i odcięcie im widoku na morze” (jak wskazała świadek Ewa Kowal podczas składania zeznań na rozprawie w dn. 2 lutego 2022 r.),
gdy tymczasem ww. fakty świadczą wprost o możliwości przypisywania pozwanemu winy (art. 415 k.c.), a także o istnieniu związku przyczynowego pomiędzy deliktem pozwanego a wyrządzoną powodowi szkodą i z tej przyczyny są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy (sąd pierwszej instancji zaniechał tymczasem czynienia jakichkolwiek ustaleń dotyczących przesłanek odpowiedzialności deliktowej po stronie pozwanego, mimo że w realiach rozpoznawanej sprawy to właśnie przepis art. 144 k.c. w zw. z art. 415 k.c. powinien być uczynić podstawą prawną swego rozstrzygnięcia).
9. Co się tyczy zarzutu wskazanego w pkt 8 powyżej zespół opracowujący zadanie egzaminacyjne zwraca uwagę, że prawidłowe postawienie zarzutu niekompletnej (niewszerechstronnej) oceny dowodów (pomijającej fragmenty materiału procesowego istotne dla poczynienia prawidłowych ustaleń) wymaga wskazania wprost dowodów, które powinny być zdaniem apelującego przedmiotem oceny i podstawą ustaleń faktycznych dokonywanych przez sąd pierwszej instancji (tu: dowodów z zeznań świadków). Zespół

opracowujący zadanie egzaminacyjne dopuszcza spełnienie wymogu z art. 368 § 1¹ k.p.c. zarówno „przy okazji” zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. („w zarzucie co do podstawy faktycznej rozstrzygnięcia” jak tego wymaga literalne brzmienie art. 368 § 1¹ k.p.c.) lub jako redakcyjnie wyodrębnionego zarzutu „nieustalenia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia” (grunt, aby apelujący wskazał fakty nieustalone i aby dostrzegał, że są one konsekwencją naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c.).

10. Apelujący powinien także zarzucić naruszenie przepisu art. 235² § 1 pkt 2 i 5 k.p.c. oraz art. 227 k.p.c. poprzez niesłuszne pominięcie dowodu z przesłuchania stron, skutkiem którego to naruszenia Sąd I instancji nie ustalił istotnych dla rozstrzygnięcia faktów (art. 368 § 1¹ KPC), jak w punkcie 8 lit. a do c powyżej.
11. Na zasadzie przepisu art. 380 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. (za jednoczesnym odesłaniem do zastrzeżeń zgłoszonych w trybie przepisu art. 162 k.p.c. do protokołu rozprawy z dn. 19 września 2022 r.) apelujący powinien wnieść o rozpoznanie postanowienia sądu pierwszej instancji w przedmiocie pominięcia dowodu z przesłuchania stron, które nie podlegało zaskarżeniu w drodze zażalenia (a miało wpływ na rozstrzygnięcie sprawy) i o jego uchylenie.
12. Apelujący powinien wnosić o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych i o pozostawienie rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego sądowi pierwszej instancji (który po uchyleniu orzeczenia będzie także ponownie rozstrzygał o kosztach postępowania za pierwszą instancję).